

परीक्षार्थी द्वारा भरा जाये ↓

परीक्षा का विषय संस्कृत	विषय कोड 0 5 3	परीक्षा का माध्यम हिन्दी
----------------------------	-------------------	-----------------------------

स्टीकर तीर के निशान ↓ से मिलाकर लगाये

केवल परीक्षक द्वारा भरा जाये।

प्रश्न क्रमांक	प्रश्न क्रमांक के समुच्चय	पृष्ठ क्रमांक	प्राप्ति
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			
17			
18			
19			
20			
21			
22			
23			
24			
25			
26			
27			
28			

परीक्षार्थी द्वारा भरा जाये

क्रमांक	320-1236278
अंकों में	परीक्षार्थी का रोल नम्बर
	- 2 0 3 2 4 6 7 0 0
शब्दों में	
	- दो शून्य तीन दो चार छः सात शून्य शून्य

केन्द्राध्यक्ष/सहायक केन्द्राध्यक्ष एवं परीक्षक द्वारा भरा जाये

क - पूरक उत्तर पुस्तिकाओं की संख्या अंकों में शब्दों में

ख - परीक्षार्थी का कक्ष क्रमांक 05

ग - परीक्षा का दिनांक 06 03 2020

परीक्षा का नाम एवं परीक्षा केन्द्र क्रमांक की मुद्रा

हा० से० सर्वि० परीक्षा केन्द्र क्रमांक-322354

पर्यवेक्षक का नाम एवं हस्ताक्षर: मोहिदा चरी जाधवकर

केन्द्राध्यक्ष/सहायक केन्द्राध्यक्ष के हस्ताक्षर: [Signature]

परीक्षक एवं उपमुख्य परीक्षक द्वारा भरा जाये ↓

परीक्षक एवं उपमुख्य परीक्षक द्वारा भरा जाये

प्रमाणित किया जाता है कि मूल्यांकन के समय पूरक उत्तर पुस्तिकाओं की संख्या उपरोक्तानुसार सही पाई गई।

पृष्ठों के अनुरूप मूल्यांकन प्रविष्टी एवं अंकों का योग सही है।

निर्धारित मुद्रा: नोबार्डिल नम्बर, परीक्षक क्रमांक एवं पदांकित

संस्था के: [Blank]

उप मुख: [Blank] निर्धारित मुद्रा: परीक्षक के: [Blank]

S.S. Bhau (Principal)
Govt Girls H.S.S. Sabalgarh
V.No. 911008

Harim She
V. No.-2015002
H.S.S. Morena

नोट :- "हायर सेकेण्डरी परीक्षा में केवल वाणिज्य संकाय के प्रायोगिक विषय को छोड़कर शेष विषयों हेतु नियमित एवं स्व 100 अंकों का होगा किन्तु नियमित छात्रों को 100 अंक वे एवं स्वाध्यायी छात्रों को 100 अंक के प्राप्तांक ही अंकसूची

2

BOARD OF SECONDARY EDUCATION, MADHYA PRADESH

प्रश्न क्र.

प० क्रमांक (1)

उत्तर : →

(अ)

(iv) बहुव्रीहि :

(ब)

(ii) दीनाय दानम्

(स)

(iii) तत्पुरुष समासः

(द)

(ii) कर्मधारयः

(इ)

(i) निश्चलाः

प० क्रमांक (2)

उत्तर : →

(अ)

(iv) पुत्रः

(ब)

(i) पुरः

(स)

(ii) अत्र

1001110

प्रश्न क्र.

(द)

(ii) पुनः

(इ)

(iii) सुप + अन्त :

प्र० क्रमांक (3)

उत्तर : →

(अ)

(ii) कितन

(ब)

(iii) सेवमान :

(स)

(i) तल्प

(द)

(iv) डीन

व्यञ्जन सन्धि :

B
S
E

4

भाग पूर्व पूर्व

कि

प्रश्न क्र.

प० क्रमांक (4)

उत्तर : →

(अ)

(iv) लङ् लकार :

(ब)

(i) प्रथम पुरुष :

(स)

(iii) बहुवचनम्

(द)

(ii) वयं

(v) मूर्खी

प० क्रमांक (5)

उत्तर : →

(अ)

(ii) जलम्

(ब)

(i) स्थिरः

प्रश्न क्र.

(बस)
(i) असमर्थ :

(क)
(ii) द्वितीया

(ख)
(iii) पञ्चमी

प्र० क्रमांक (6)

(i)
उत्तर : → यत् यत् कर्म (अहं) करोमि
तत् सर्वं शम्भोः आराधनं ।

(ii)
उत्तर : → धन - दान - सत्य - सदाचारः स्ते
कीर्तिभवनस्य चत्वारः स्तम्भाः ।

(iii)
उत्तर : → विश्वामित्रः तपोवलेन बलेत्यतिबल्यति
य विद्ये लब्धवान् ।

**B
S
E**

प्र० क्रमांक ⑦

उत्तर : →

महाकवि : कालिदासस्य नाटकद्वयं
नाम्नी : →

(3)

अभिज्ञानशाकुन्तलम्
विक्रमोर्वशीयम्
मालविकाग्निमित्रम् ।

प्र० क्रमांक ⑧

उत्तर : → युग्ममेलन →

(अ)

(ब)

गङ्गाधरम्
दुर्षचरितम्
नैषधीयचरितम्

- पाण्डुराजजगन्नाथः
- बाणभट्टः
- स्त्री दुर्षः

प्र० क्रमांक ⑨

उत्तर : → आदि कवि : महर्षि वाल्मीकि अस्ति ।
तेन रामायणस्य ग्रन्थस्य अयनामकरोत् ।

प्र० क्रमांक (10)

उत्तर →

चतुर्णां वेदाः सन्ति
वेदाः नामानि →

- (1) ऋग्वेदस्य ✓
- (2) यजुर्वेदस्य ✓
- (3) सामवेदस्य ✓
- (4) अथर्ववेदस्य ✓

प्र० क्रमांक (11)

उत्तर →

(i) भूपतिः सिंहासनम् अध्यास्ते ।

(ii) शिवाय नमः ।

(iii) लोकम् उपर्युपरि शम्भुः अस्ति ।

प्र० क्रमांक (12)

उत्तर :->

(i) विद्वस - षष्ठी विभक्ति - बहुवचनम्

उत्तर :-> विदुषाम् ✓

(ii) गौ - प्रथमा विभक्ति - बहुवचनम्

उत्तर :-> गावः ✓

(iii) मनस (मन) - तृतीया विभक्ति एकवचनम्

उत्तर :-> मनसा ✓

प्र० क्रमांक (13)

उत्तर :->

पुग्ममेलनं :->

"अ"

"व"

(i) हंसस्य
व्रजन्ति ते मुदधियः पराभवं
कुसङ्गतिं वर्जयन्
पकीर्णाः

दुग्धजलभेद विधौ
भवन्ति मापाविद्युयेन भापिनः
क्षेमणे स्वपुरे समागतः
बालुकाः

प्रश्न क्र. 55

प्र० क्रमांक (14)

उत्तर →

(i)

शकुन्तला ।

(ii)

बुध ।

(iii)

वीरगति ।

(iv)

द्रुपदस्य ।

(v)

पार्वत्या ।

प्र० क्रमांक (15)

उत्तर →

भारते षड् ऋतवः । तेषु वसन्तः ऋतुराजः कथ्यते ।

चैत्र वैशाखे च मासे वसन्तः भवति ।

वसन्ती द्वौ पुष्यौ उत्सवी भवन्तः - वसन्तोत्सवः ।

हिलोत्सवः च । वसन्तोत्सवे सर्वत्र पुष्यो भवति ।

नापिश्च सर्वत्र गापति नृत्यन्ति च । हिलोत्सवः ।

जान्गुनमासस्य पूर्णिमायां भवति ।

10

प्रश्न क्र.

सं क्रमांक (16)

उत्तर : →

सुभावितद्वयं

(1)

मानं हित्वा प्रियो भवति,
क्रोधं हित्वा न शोचति ।
कामं हित्वाऽर्थवान् भवति,
लोभं हित्वा सुखी भवेत् ॥

(2)

सुखं च दुःखं च भवाऽभवो च,
लाभाऽलाभो भ्रमणं जीवितं च ।
पर्यायिणः सर्वमेतन् भवति
तस्माद् धीरो न च हृष्येत् शोचेत् ॥

सं क्रमांक (17)

उत्तर : → शिवतस्थानप्रति : →

- (i) शरदः ✓
- (ii) विनायकः ✓
- (iii) संपतः ✓
- (iv) सुधे ✓
- (v) शून्यमिव ✓

प्र. क्रमांक (18)

(अ)

उत्तर ! →

(i)

पृथिव्यां पल्पयविरणं वर्तते तत्र अतीव
सन्तुलितमस्ति ।

(ii)

जीवजन्तवः स्वार्थं पूर्णं कुरतपा
व्यापादिता ।

(iii)

अस्माभिः धनञ्च अतीवार्जितम् ।

(iv)

समस्त पाणीनां कृते पयविरणमेव प्राकृतिक
सौन्दर्यं सुखेशान्तिं च प्रददाति ।

(ब)

उत्तर ! →

(1)

कर्तव्यकर्मणा एव जनकादिभिः सिद्धिः
प्राप्ता ।

प्रश्न क्र.

(ii) लौकिक कल्याणार्थं कर्तव्यं कर्म अवश्यं
करणीयं भवति ।

(iii) भगवान् श्रीकृष्णः उक्तवान् - अवाप्तव्यार्थं
य अहं कर्म न करोमि ।

B

(iv) निः स्वार्थं भावेन फलकामनारहितं कर्मणि
ज्ञानिभिः अपि वर्तितव्यम् ।

E

प० क्रमांक (19)

(व)

उत्तर →

(i) मान्यमानः मुदम् न आददीत ।

(ii) सन्तः उच्चा अवमानात् सन्तापं
न प्राप्नुयात् ।

(iii)

इह लौके सन्तः सतः
पूजयन्ति ✓

(iv)

असाधूषः साधुबुद्धिं न
लभन्ते ✓

(स)

उत्तर ! →

(i)

वने नरं रणे रक्षन्ति ।

(ii)

रणे च नरं शत्रुजलाग्निमध्ये
रक्षन्ति ।

(iii)

सुप्तं प्रमत्तं व विलपस्थितं पुराकृतानि पुण्यानि
रक्षन्ति । ✓

पुण्यानि " इत्यस्य पदस्य विलोम - " पापानि " । ✓

desmat

पृ. क्र.

प्र० क्रमांक (20)

उत्तर : →

शुल्कमुक्त्यर्थं पत्रं

सेवापाम्,

श्रीमन्तः प्राचार्य महोदयः
शासकीय कन्या उच्चतर
माध्यमिक विद्यालयः
ल्योथर नगरम्

श्रीमन्तः

भवतां सेवायां मम विनम्रनिवेदनम् अस्ति।
यत् मम पिता सामान्यः कर्मकरः अस्ति,
तस्य परिक्षामिकः अव्ययः अस्ति। अहं
विद्यालये शुल्कपूर्तये समर्थः नास्ति। अतः
भवन्तः मक्षम् शुल्कमुक्तिं पत्वा मयि
गृहं कुर्वन्तु इति प्रार्थये।

भवदीयः शिष्याः

दिनांक 06/03/20

" क ख ग "

प्र० क्रमांक (21)

उत्तर ! →

(i)

कुटिलाः जनाः परेषाम् अक्षिम् इच्छन्ति ।

(ii)

कुटिलानां शक्तिः परेषां पीडनाय,
बुद्धिः च परेषां वञ्चनाय भवति ।

(iii)

सर्पाः दुग्धं पीत्वा अपि विषं
न त्यजन्ति ।

(iv)

कुटिलाः जनाः कुटिलतयाः स्व
सन्मार्गम् आक्षयन्ति ।

(v)

शक्तिं वचनानि कुटिलान् सन्मार्गे
आनेतुं न प्रभवन्ति ।

प्र० क्रमांक (22)

उत्तर :

(i) संस्कृतभाषायाः गौरवम्

(1) प्रस्तावना : →

संस्कृत भाषा सर्वासु
भाषासु प्राचीनतमा भाषा अस्ति ।
इयम् भाषा परिष्कृता भाषा अस्ति
अतस्व संस्कृत इति कथ्यते ।

B
S
E

(2) अन्यानि नामानि : →

प्राचीन काले संस्कृत भाषा
देवानाम् भाषा आसीत् । अतः अस्याः
देववाणी गीर्वाणवाणी देवभाषा आदि
अन्यानि नामानि सन्ति ।

(3) ज्ञान प्रधानम् : →

संस्कृत भाषायाम् सर्वविधं
ज्ञानं विद्यते । गणित, ज्योतिष
आध्यात्मिक विज्ञान प्रभृतीनां ज्ञानं
अस्या भाषायां विद्यते ।
सदाचारस्य नीतिसंस्तस्य इतिहासस्य
ज्ञानं अपि अत्र लभ्यते ।

④ प्राचीना : ग्रन्थाः →

सुविशालम् अस्ति । अस्याः साहित्यं
 स्मृतयः : , श्रुतियाणि , वेदाः , उपनिषदः
 इत्यादयः धर्मग्रन्थाः : अस्यां आवापाम्
 एवं वर्तन्ते ।

⑤ उपसंहारम् →

संस्कृतं भारतीयं हिन्दु-
 जीवनं अतः प्रीतम् अस्ति । अतः
 संस्कृतं सर्वतो भाविनं रक्षणं सर्वेषां
 राष्ट्रवासिनां प्रमुखं कर्तव्यम् अस्ति ।
 राष्ट्रस्य सुखायामपि संस्कृतस्य महत्त्व
 वर्तते ।

B
S
E